



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Σύγχρονος χορός: Ιστορία, εκπαίδευση, σύνθεση και χορογραφία

Ενότητα 3: Ιστορία του σύγχρονου χορού.

Γαλάνη Μαρία (Μάρω) PhD

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Σκοπός της ενότητας

Γνωριμία με τη γέννηση και την ιστορία του Χορού καθώς και τους κύριους εκπροσώπους του σύγχρονου Χορού.



Περιεχόμενα ενότητας

Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

ΟΙ ΧΟΡΟΙ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΧΟΡΟΥ -
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ:

EMILE-JAQUES DALCROZE

MARY WIGMAN

RUDOLF VON LABAN

KURT JOOSS

OSKAR SCHLEMMER

PINA BAUSCH

ISADORA DUNCAN

MARTHA GRAHAM

DORIS HUMPHREY



Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

Βρίσκεται στις αρχέγονες, θρησκευτικές τελετές. Στους χορούς της μαγείας, οι οποίοι είχαν ένα καθορισμένο τελετουργικό, οργανωμένο από το μάγο, τον αρχηγό, τον ιερέα της φυλής, με σκοπό τον εξευμενισμό των δυνάμεων που ρυθμίζουν τη ζωή. Στους χορούς της λατρείας των θεών. Στους χορούς του ήλιου, της βροχής, της φύσης της μαγικής κι απέραντης, αυτής της ακατάληπτης μόνο με τη λογική. Στους χορούς απόδοσης τιμής στους νεκρούς. Στους χορούς με μάσκες, με μακιγιάζ και κοσμήματα (αιγαιοπελαγίτικα και αιγυπτιακά ειδώλια, μάσκες στους ινδιάνικους χορούς).



ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

Το χορό δημιούργησαν και «τον πρόσφεραν στους θνητούς οι θεοί για χαρίσουν στον άνθρωπο χαρά, αισιοδοξία, δύναμη για ζωή και περισσότερο από όλα να τον κάνουν γνώστη με την ίδια την κίνησή του, του εαυτού του».



Κατά την ελληνική μυθολογία τους ιερούς χορούς δίδαξε στους ανθρώπους η μητέρα του Δία, Ρέα. Η *όρχηση*, «πρώτη των Καλών Τεχνών», με προστάτιδα τη μούσα Τερψιχόρη έχει τις ρίζες της στα βάθη των αιώνων «στην αρχή των πάντων μαζί με τον έρωτα » στη νεότητα της Μεγάλης Μητέρας Ρέας.



Κατά τον Λουκιανό, δεν υπάρχουν αρχαία μυστήρια και θρησκευτικές τελετές που να μη συνοδεύονται από *όρχηση* στο «περί ορχήσεως κεφάλαιο» δε, αναφέρει ότι ο χορός διαπαιδαγωγεί, τελειοποιεί και ανυψώνει τον άνθρωπο στην «υπεράνω ύλης σφαίραν του ιδεατού» και αλλού ισχυρίζεται ότι ο χορός, «ερμηνευόμενος παρά καλού ορχηστρού, είναι πράγματι αρχή σοφίας, τέρψεως, παρηγορίας, σωφρονισμού».



ΟΙ ΧΟΡΟΙ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΔΙΑΚΡΙΝΟΝΤΑΙ ΣΕ:

- Πολεμικούς: *Ο χορός των κουρητών/ πυρρίχιος/ γυμνικοί χοροί*
- Θρησκευτικούς: *παιάν / υπόρχημα / γερανός παρθένια / άνθρα / πεπλοφόρων γυναικών/ καλαθίσκος /καρυάτιδων*
- Ειρηνικούς: *της ιδιωτικής ζωής/ λαϊκοί / θεάτρου*



ΕΙΡΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ :

- Οι χοροί *των συμποσίων*
- Οι χοροί *των γάμων*
- Οι χοροί *του πένθους*



ΕΙΡΗΝΙΚΟΙ ΛΑΪΚΟΙ ΧΟΡΟΙ

- Τα *ανθέμια* ήταν ένας χαρούμενος και γρήγορος χορός
- Ο *όρμος*, πανάρχαιος ειρηνικός χορός, μοιάζει με τον παραδοσιακό συρτό
- η *επιλήνια όρχηση* ήταν ο χορός του τρυγητού



ΕΙΡΗΝΙΚΟΙ ΘΕΑΤΡΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ

- χορός της τραγωδίας - εμμέλεια.
- χορός της κωμωδίας – κόρδακες.
- χορός της σατυρικής ποίησης



ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΧΟΡΟΥ - ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Ο χορός στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα

- πέρασμα από τα ρεσιτάλ με ένα χορευτή στα πρώτα μικρά Ensemble
- κινητικό λεξιλόγιο πιο ελεύθερο από τον αυστηρό κώδικα του κλασικού μπαλέτου, οι χορευτές μπορούν να έχουν το δικό τους ύφος
- τα κουστούμια είναι λιτά
- καταργούνται τα βαριά σκηνικά



EMILE-JAQUES DALCROZE (1865 – 1950)

Το 1911, ο Ελβετός Dalcroze, εκπαιδευτικός και συνθέτης μουσικής ιδρύει σχολή Ρυθμικής και δημιουργεί τη μέθοδο Dalcroze, η οποία βασίζεται στη χρήση του χορού αποκλειστικώς ως μέσου για τη βελτίωση της ρυθμικής αίσθησης. Ρυθμική είναι η τέχνη της ερμηνείας της μουσικής μέσα από την κίνηση του σώματος.



MARY WIGMAN (1886 – 1973)

Μαθήτρια της σχολής του Dalcroze.

Με τον καιρό απομακρύνεται από τη μέθοδό του και επιχειρεί να βρει έναν τρόπο με τον οποίο ο χορός θα γινόταν ανεξάρτητος από τη μουσική.





Mary Wigman

Η χορευτική και χορογραφική τέχνη της επικεντρώνεται περισσότερο στον προβληματισμό και την εύρεση τρόπων έκφρασης των σοβαρών προβλημάτων που απασχολούν την ανθρωπότητα την περίοδο εκείνη παρά στο να αποτελεί ένα απλώς διακοσμητικό μέσο.



RUDOLF VON LABAN (1879 – 1958)

Ο χορός θεωρείται ως
μέσο για την αποκατάσταση
μιας αρμονικής και κοινοβιακής
Κοινωνίας.



Εικόνα 2: https://en.wikipedia.org/wiki/Rudolf_von_Laban



Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ LABAN

Συμπεριλαμβάνει αυτοσχεδιασμό και οδηγεί στη δημιουργία είδους χορού που χαρακτηρίζονται από ενέργεια που θυμίζει την ένταση των εξπρεσιονιστών ζωγράφων. Εκτός από τη δημιουργία θεωρητικών αρχών για τον χορό, την θεωρία για τη δυναμική/ποιότητα της κίνησης (Eukinetics) και την θεωρία για την αρμονία του χώρου (Choreutics) ο Laban κατέληξε σε μια σημειογραφία του χορού (Labanotation).



Κατά την διάρκεια του πρώτου παγκοσμίου πολέμου WIGMAN και LABAN ΣΥΝΑΝΤΙΟΥΝΤΑΙ

Ο στόχος του Laban ήταν παρόμοιος με αυτόν της Wigman, η καθιέρωση δηλαδή του χορού ως αυτόνομης μορφής τέχνης, οπότε και συνεργάζονται. Το μεγαλύτερο μέρος της συνεργασίας τους γίνεται στην Ασκόνα της Ελβετίας ως μέλη παροικίας καλλιτεχνών που έχει δημιουργηθεί με απώτερο σκοπό την εξερεύνηση ενός εναλλακτικού τρόπου ζωής, διαφορετικού από το μηχανικό και απομονωμένο μοντέλο που κυριαρχεί στον 20^ο αιώνα.



και ΧΩΡΙΖΟΥΝ οι δρόμοι τους το 1919

Η Wigman άρχισε να δίνει παραστάσεις ως σόλο καλλιτέχνης σε όλη την Ελβετία, μερικά χορευτικά της κομμάτια παρουσιάζονταν χωρίς μουσική συνοδεία, ενώ όλα της τα έργα είχαν ως θέμα επίκαιρα προβλήματα της εποχής. Για την Wigman, η χορευτική τεχνική και η χορογραφική φόρμα δεν όφειλαν να είναι τίποτε περισσότερο από απλά μέσα με τα οποία ο χορευτής θα μετέδιδε το μήνυμα που ήθελε να περάσει στο κοινό.

Ο Laban ιδρύει και ασχολείται με την ομάδα του DanceTheatre καθώς και με την εξέλιξη κι ανάπτυξη των θεωριών του, τις νέες προσεγγίσεις στην ανάλυση της κίνησης και της χορογραφίας που συνιστούν τον επιστημονικό κλάδο της Χορολογίας. Γράφει εκτεταμένα για το Σύγχρονο χορό κι αυτή του η δραστηριότητα βοηθά πολύ στην ανάπτυξη ιδιαίτερου ενδιαφέροντος γι' αυτό το νέο είδος.



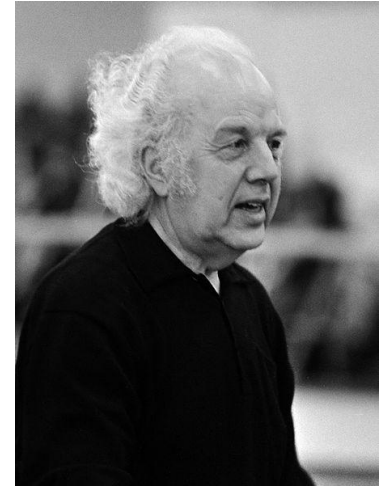
KURT JOOSS (1901 – 1979)

Ήταν μαθητής του Laban.

Το χορογραφικό έργο του Jooss βασίζεται στην μουσική του παιδεία και στην καθαρότητα όσον αφορά στη φόρμα.

Εν αντιθέσει με πολλούς μαθητές του Laban, ο Jooss δεν απορρίπτει ποτέ το μπαλέτο αλλά επιχειρεί τη σύνθεση της μοντέρνας και της κλασικής τέχνης, θέτει δηλαδή μια μεταμοντέρνα αντίληψη περί τέχνης, που δεν έχει τίποτε να εξαιρέσει ή να παραλείψει παρά τα περιλαμβάνει όλα και τα νοηματοδοτεί.

Βρίσκει εργασία ως ballet master στην πόλη Έσσεν στη Γερμανία και γίνεται διευθυντής του τμήματος χορού της σχολής Φόλκβανγκ που παραμένει ως τις μέρες μας ένα από τα πιο σημαντικά επαγγελματικά κέντρα χορού.



ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΞΠΡΕΣΙΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΧΟΡΟΥ

Το 1927, 1928 και 1930 οι Laban, Wigman και Jooss οργανώνουν τρία συνέδρια όπου χορευτές, κριτικοί και εκπαιδευτικοί ανταλλάσσουν νέες ιδέες και προγραμματίζουν μελλοντικές κατευθύνσεις. Ένας από αυτούς που συμμετέχει στο πρώτο συνέδριο είναι ο Oskar Schlemmer ζωγράφος, γλύπτης και σκηνογράφος, ο οποίος ερευνά τη γεωμετρία του σώματος μέσα σε έναν χώρο προς εξερεύνηση, κάτι που οδήγησε μια πιο αφηρημένη χορογραφία.



OSKAR SCHLEMMER (1888-1943)

Ιδρυτικό μέλος της αρχιτεκτονικής σχολής Bauhaus (1919-33). Η ανανεωτική πρόταση του Schlemmer (κινησιολογική και εικαστική) για το χορό είναι το Τριαδικό μπαλέτο, παράσταση η οποία ξεκίνησε το 1912 και ολοκληρώθηκε και δόθηκε το 1922 στη Στουτγάρδη.

Το εικαστικό στοιχείο κυριαρχεί σε βάρος της κίνησης. Αντίθετα από την επικρατούσα τάση της εποχής, που ήταν η απελευθέρωση της εκφραστικής δύναμης του σώματος, ο Schlemmer όχι μόνο περιορίζει την κίνηση αλλά την κάνει τελείως μηχανική μετατρέποντας τους χορευτές σε ανθρώπινες κούκλες. Στόχος του είναι οι χορευτές να κινηθούν με κίνηση αυστηρά στιλιζαρισμένη φορώντας τις βαριές, ογκώδεις γεωμετρικές φόρμες που συνθέτουν τα κοστούμια.





«Ο ρόλος του κοστουμιού που ως γλυπτικό κέλυφος περικλείει και αλλοιώνει την ανθρώπινη μορφή, είναι τόσο καθοριστικά περιοριστικός για την κίνηση που μπορούμε να μιλάμε για ένα κανονικό Αντιμπαλέτο».

Εικόνα 4: https://www.flickr.com/photos/pilar_torres/6941918022



1933

ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ ΟΙ NAZI

Η εξέλιξη του χορού στην Κεντρική Ευρώπη και
οι πειραματισμοί των εκπροσώπων του παύουν.



Ο KURT JOOSS

Ήταν από τους πρώτους καλλιτέχνες που μετανάστευσαν. Το διάσημο έργο του The Green Table (Το πράσινο τραπέζι, 1931) με το δυνατό αντιπολεμικό του μήνυμα, χαρακτηρίστηκε ανατρεπτικό, ενώ η άρνησή του να απολύσει τον Εβραίο μουσικό διευθυντή του προκάλεσε την καταδίκη του από τους Ναζί. Έτσι, εγκαταλείπει την Γερμανία κι εγκαθίσταται στο Dartington της Αγγλίας, το οποίο έγινε και η έδρα της ομάδας του. Το 1949 επιστρέφει στην πόλη Έσσεν και αναλαμβάνει ξανά το τμήμα χορού της σχολής Φόλκβανγκ.



ΟΙ: LABAN ΚΑΙ WIGMAN

Ο Laban, όταν οι Ναζί καταλαμβάνουν την εξουσία, κατέχει τη σημαντική θέση του Ballet Master στα Πρωσικά κρατικά θέατρα του Βερολίνου. Όπως και η Wigman, έτσι και ο Laban επιδεικνύουν μια αφέλεια όσον αφορά στις αληθινές προθέσεις του νέου καθεστώτος. Η δουλειά του βεβαίως δεν αργεί να καταδικαστεί το 1936, οπότε και μεταναστεύει στην Αγγλία όπου συνεργάζεται με τον Jooss.



Η διασημότερη μαθήτριά του Jooss είναι η Γερμανίδα PINA BAUSCH



Εικόνα 5: <https://www.flickr.com/photos/terafoto/1474733441/>



Με το όνομα και την έξοχη δουλειά της έχουμε ταυτίσει τον όρο Χοροθέατρο, λόγω της καινοτόμου προσέγγισής της σε αυτό το είδος καλλιτεχνικής έκφρασης ακόμη από το 1968 όταν χορογραφεί για πρώτη φορά το πρώτο της κομμάτι Fragments σε μουσική Bela Bartok.



Έλεγε:
Δεν ενδιαφέρομαι
για το πώς
κινούνται οι
άνθρωποι, αλλά
για το τι τους
κινεί.



Εικόνες 6,7, 8: https://en.wikipedia.org/wiki/Pina_Bausch



Η περίπτωση της ISADORA DUNCAN από την Αμερική στην Ευρώπη



Γεννήθηκε στο Σαν Φρανσίσκο . Έζησε, χόρεψε, δίδαξε, γνώρισε διάφορους λόγιους και καλλιτέχνες, δημιούργησε και είχε πολυτάραχη ερωτική και λαμπερή καλλιτεχνική ζωή στην Ευρώπη. Στο χορό φαίνεται ότι ήταν επηρεασμένη από τον Φρανσουά Ντελσάρτ, που ήταν ο πρώτος που μελέτησε τις χειρονομίες και πρότεινε ένα σύστημα βασισμένο στις φυσικές, εκφραστικές κινήσεις.





Έλεγε:

«Για μένα ο χορός δεν είναι
μόνον η τέχνη που εκφράζει
την ανθρώπινη ψυχή μέσω της
κίνησης, αλλά κυρίως η
θεμελίωση μιας πλήρους
κοσμοθεωρίας πιο ελεύθερης,
πιο αρμονικής, πιο φυσικής »



ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΧΟΡΟΥ – ΑΜΕΡΙΚΗ

Φωτίζοντας εκείνες τις ιστορικές συγκυρίες που τον εξωθούν να αναδειχθεί σε ισχυρό μέσο «επαναστατικής» αισθητικής παιδείας .



MARTHA GRAHAM

- εκφράζει συναισθήματα με ελευθερία και δυναμισμό
- μέσα από πειραματισμούς δημιούργησε τεχνική στην οποία η κίνηση είναι δυναμική και επικεντρωμένη στη λεκάνη
- επηρεάστηκε σημαντικά από τον Freud.
- στα έργα της διαπραγματεύεται τις δοκιμασίες, το ασυνείδητο, τη λύτρωση της ψυχής.





Εικόνα 11: https://en.wikipedia.org/wiki/Martha_Graham



DORIS HUMPHREY

- Πιστεύει ότι ο χορός δεν μπορεί να υπάρξει μακριά από τις κινήσεις της ζωής :
 - κοινωνικές
 - τελετουργικές
 - καθημερινές
- Οι χορογραφίες της διαπνέονται από βαθειά μουσική γνώση και ευαισθησία .





Humphrey - Weidman



Εικόνα 12: https://en.wikipedia.org/wiki/Doris_Humphrey

ΚΟΙΝΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΔΥΟ :

- Η κίνηση εκτυλίσσεται από μέσα προς τα έξω, από το κέντρο του σώματος στα μέλη.
- Ο χορός δεν μπορεί να υφίσταται αν δεν εκφράζει προβλήματα του καιρού.



«Ο ΧΟΡΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΟΠΛΟ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΜΕΝΗΣ ΤΑΞΗΣ» workers dance league

Με πίστη στις κοινοτικές ιδέες,
τα αιτήματα για εργασιακά δικαιώματα και
κοινωνικές παροχές
συναντούν τα καλλιτεχνικά ερωτηματικά
και γενούν, με μεθόδους συλλογικές, χορογραφίες
που καλούνται «επαναστατικοί χοροί».



ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- πώς μπορούν να κινηθούν μάζες σωμάτων χωρίς να χάνεται η ιδιαιτερότητα του καθενός;
- πώς οι δραματικές χειρονομίες χάνουν τον επιφανειακό ρεαλισμό τους και μετασχηματίζονται σε ουσιαστικότερες γεωμετρικές φόρμες;



Το κίνημα του σύγχρονου χορού ενίσχυσε
έξοχα τον χορό ως δημιουργία αλλά το
άνοιγμά του σε εργάτες, σπουδαστές, με
φτηνά μαθήματα και παραστάσεις δεν είχε
σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία ταυτότητας
του χορού για τη σύγχρονη εποχή, δεν
κατόρθωσε την εισαγωγή του ως
αντικειμένου της δημόσιας εκπαίδευσης,
κρατά τη διδακτέα του ύλη στις ιδιωτικές
σχολές χορού και διαμορφώνεται σε
ελλιπίστικη καλλιτεχνική αγωγή.



Ο σύγχρονος χορός στην δεκαετία '70 αρχίζει να αποτελεί αυτοτελές αντικείμενο σπουδών και παίρνει θέση στον ακαδημαϊκό χώρο με επίσημες σπουδές σε προπτυχιακό και σε μεταπτυχιακό επίπεδο σε σπουδαία πανεπιστήμια, κι έτσι διαφαίνεται μια αισιόδοξη προοπτική η οποία όμως απαιτεί μεγάλη προσοχή για την αποφυγή επικίνδυνου ακαδημαϊσμού...



Τέλος Ενότητας



Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Γαλάνη Μαρία (Μάρω).
«Σύγχρονος χορός: Ιστορία, εκπαίδευση, σύνθεση και
χορογραφία ».

Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή
διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PDE1465/>



Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».



[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.



Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

Εικόνα 1: <https://www.flickr.com/photos/crossettlibrary/5012050002>

Εικόνα 2: https://en.wikipedia.org/wiki/Rudolf_von_Laban

Εικόνα 3: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Kurt_Jooss.jpg

Εικόνα 4: https://www.flickr.com/photos/pilar_torres/6941918022

Εικόνα 5: <https://www.flickr.com/photos/terafoto/1474733441/>

Εικόνες 6,7,8: https://en.wikipedia.org/wiki/Pina_Bausch

Εικόνα 9: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Isadora_Duncan.jpg

Εικόνα 10: <http://lady.163.com/11/0311/17/6USPVSOK002626I3.html>

Εικόνα 11: https://en.wikipedia.org/wiki/Martha_Graham

Εικόνα 12: https://en.wikipedia.org/wiki/Doris_Humphrey

